

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «БУЗЬКИЙ ГАРД»

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Анотація

Визначено передумови розвитку екологічного туризму на території національного природного парку «Бузький Гард». Обґрунтовано перспективні види екологічного туризму в межах парку з урахуванням збереження унікальності природних ландшафтів і біорізноманіття.

Ключові слова: туристична діяльність, природно-заповідний фонд, біорізноманіття, екологічна стежка, туристичний маршрут.

Abstract

The preconditions for the development of ecological tourism on the territory of the Buzk's Gard National Nature Park have been determined. Promising types of ecological tourism within the park are substantiated, taking into account the preservation of the uniqueness of natural landscapes and biodiversity.

Keywords: tourist activity, nature reserve fund, biodiversity, ecological trail, tourist route.

Вступ

В останні роки, в зв'язку з погіршенням стану навколишнього середовища йде активний пошук альтернативних напрямків використання природних ресурсів в туристичних і рекреаційних цілях. Одним з таких нових напрямків є екологічний туризм, який активно розвивається і з кожним роком набуває все більшої популярності в усьому світі.

Особливістю екологічного туризму, є те, що екотури проходять на первозданих і мінімально змінених антропогенною діяльністю ландшафтних комплексах, які мають велику різноманітність природних компонентів і високу аттрактивність. Екологічний туризм повинен розвиватися в гармонії з природою, не порушувати її цілісність і стабільність.

Метою роботи є визначення перспектив розвитку екологічного туризму на території національного природного парку «Бузький Гард».

Результати дослідження

В Україні екологічний туризм здійснюється переважно на рекреаційних територіях національних природних парків, біосферних заповідників, регіональних ландшафтних парків, де передбачається розвиток різноманітних форм екологічного туризму: науково-пізнавального, культурно-виховного, спортивно-оздоровчого та інших [1].

Туристичний потенціал унікальних куточків природи, яким володіє велика частина заповідних територій, завжди буде привабливим для відпочиваючих. Але планування розвитку туристично-рекреаційної діяльності повинно бути узгоджено з природоохоронним режимом територій ПЗФ, головним завданням яких є збереження, підтримка і відновлення основних рекреаційних ресурсів: ландшафтного різноманіття, пам'ятників природи, рідкісних тварин і рослин.

Значною мірою потенціал розвитку екологічного туризму визначається кліматичними умовами, природною різноманітністю і унікальністю регіону, важливе значення має також і розвинена інфраструктура (засоби розміщення туристів, транспортна доступність).

Національний природний парк «Бузький Гард» знаходиться на території Миколаївської області. Загальна площа території парку становить 6138,13 гектара. Парк розташований в долині річки Південний Буг та її протоків і має унікальний природний ландшафт, створений виходами південних

відрогів Українського кристалічного щита. Завдяки сприятливим кліматичним умовам даної місцевості активне проведення туристично-рекреаційної діяльності проходить з середини квітня до середини жовтня [2].

Природа НПП «Бузький Гард» надає значні потенційні можливості для розвитку екологічного туризму. Територія національного природного парку характеризується наявністю унікальних природних та історико-культурних комплексів, які розкривають особливості ландшафтного і біологічного різноманіття Північно-степової підзони. Не випадково В 2008 році територія, на якій розташований парк була визнана одним із 7 природних чудес України.

Таким чином, розглядаючи унікальні території НПП «Бузький Гард» для розвитку екологічного туризму, необхідно визначити екотуристичний потенціал, з урахуванням особливостей заповідного режиму і методів управління екотуристичною діяльністю на об'єктах природно-заповідного фонду. Також існує необхідність в виборі пріоритетних напрямків для розвитку екологічного туризму.

В межах парку розроблені екологічні стежки та туристичні маршрути протяжністю майже 230 км, які мають красназавчо-природничу спрямованість (табл. 1). Формування мережі цікавих туристських маршрутів, зокрема екологічних стежок, виконує не лише пізнавальну та оздоровчу функції, а й сприяє збереженню природного ландшафту від дигресії завдяки лінійному його використанню [3].

Таблиця 1. Розроблені екологічні стежки та туристичні маршрути в межах НПП «Бузький Гард»

Вид маршруту	Назва	Характеристика маршруту	Протяжність
Екологічні стежки	«Лабіринт»	Маршрут розташований в лісовому комплексі заплавних широколистяних лісів.	1,7 км
	«Компанійська»	Знайомить з степовою, прибережною рослинністю, тваринним світом та історією краю.	0,65 км
	«Степова»	Проходить степовою та прибережною ділянками.	1,8 км.
	«Громова»	Літній маршрут має чотири зупинки: «Гордонова скеля», «Схил», «Ескулапова скеля», «Мандрівка лісом».	2,5 км
	«Мигійські брояки»	Знайомство з водно-болотними угіддями Південного Бугу.	1,2
Пішохідний маршрут	«Вільховий»	Стежка пролягає біля річки Південний Буг з переходами через скелі та валуни.	5 км
	«Гайдамацький»	Стежка пролягає берегом річки Південний Буг ускладнюючись переходами через балки порослі чагарником та підйомами і спусками.	10 км
Кінний прогулянковий маршрут	«Куріпчанський»	Прогулянка на конях по лівому берегу річки Південний Буг.	0,9 км
Водний маршрут	«Козацькими шляхами»	Рекомендується для любителів активного відпочинку.	33 км
	«Бузькі брояки»	Екскурсійний маршрут проходить по річці Південний Буг з чергуванням порогів, плесів.	6 км
Велосипедний маршрут	«Ровером по Гарду»	Бере початок і закінчується в м. Южноукраїнськ	180,3

В даний час за умови збереження природних умов і ресурсів перспективними видами екологічного туризму в межах НПП «Бузький Гард» можна вважати:

- екскурсії по екологічних стежках з різними цілями (навчальними, виховними та інформаційними) з короткостроковим відпочинком в зонах регульованої та стаціонарної рекреації;
- прогулянки і подорожі на конях;
- водний екотуризм – спуск річкою на надувних плотах, човнах, катамаранах (рафтинг, каякінг);
- піший спортивно-оздоровчий екотуризм;
- велосипедні екотури;
- наукові експедиції, польові практики для студентів, екскурсії для місцевих школярів і дорослих (по вивченню різних елементів природи і культурного середовища);
- екотури, спрямовані на ділові зустрічі, спілкування тощо.

Процеси управління розвитком екологічного туризму на території парку повинні включати моніторинг наступних складових: стану біорізноманіття; рекреаційного навантаження; екологічних об'єктів і маршрутів; ефективності еколого-освітньої роботи; економічних показників розвитку екологічного туризму (доходи, витрати, бюджетне та позабюджетне фінансування тощо).

Висновки

Розвиток екологічного туризму безпосередньо пов'язаний з реалізацією завдань сталого розвитку регіону і країни. До числа основних переваг екологічного туризму можна віднести наступні: раціональне використання природної і культурно-історичної спадщини; охорона і відтворення природних ресурсів; розвиток сфери послуг, пов'язаних з обслуговуванням туристів; додаткові надходження грошових коштів до місцевих і обласних бюджетів.

Національний природний парк «Бузький Гард» володіє значним потенціалом туристичних і рекреаційних ресурсів, які можуть скласти фундамент для розвитку екологічного туризму з урахуванням збереження унікальності природних ландшафтів і біорізноманіття. При проведенні грамотної політики в туристично-рекреаційній діяльності парку, наявний екотуристичний потенціал може стати дієвим механізмом охорони природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сонько С.П. Екологічний туризм в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Фінансово-економічні проблеми інноваційного розвитку. Колективна монографія. Умань: Візаві, 2012. С.279–281.
2. Проект організації території НПП «Бузький Гард», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів. Том II. Пояснювальна записка. Кіровоград: ДП «Кіровоградський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою», 2011р. 170 с.
3. Міщенко О. В. Сучасний стан та особливості природокористування в національних природних парках України. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2014. № 1104. вип. 10. С. 73–79.
4. Літопис природи НПП «Бузький Гард». Том VIII/ 2017. Схвалено рішенням НТР НПП «Бузький Гард» № 4.1 від 17.04.2018 р. Мигія, 2018. 325 с.

Літвак Ольга Анатоліївна — канд. екон. наук, доцент кафедри екології та природоохоронних технологій, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв, e-mail: olya.litvak@gmail.com.

Litvak Olga A. — PhD in Economics, Assistant Professor at the Department of Ecology and Environmental Technologies, Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv.